

ROK SV. JOZEFA (8)

ČO NÁS MÔŽE NAUČIŤ UMIERANIE A SMRŤ SV. JOZEFA

(1. časť)

Je november, chodíme po cintorínoch. Niektorí sa ideme pomodliť k hrobom svojich drahých, niektorí zapália sviečku a postoja pri hrobe vo chvíľke ticha. Aspoň tak si chcú spomenúť na tých, ktorí im boli vzácní, blízki, možno niekedy aj neznámi. Niektorí však na cintorín už ani nechodia, nepovažujú to za integrálnu súčasť života, nahovárajú sa i svojmu okoliu - a vtlačajú to aj do svojich rodín – „smrť už netreba miešať so životom“. Tak ako sa kedysi vyslovil staroveký filozof, že o téme smrti je zbytočné uvažovať, pretože „pokiaľ žijeme, nie je tu smrť, a keď je tu smrť, už tu nie sme my“. Viacerí sa od obsahu týchto myšlienok či slov odrážajú a už aj hovoria, že tému smrti nie je treba otvárať pred deťmi. Dokonca ani nie je treba brať ich na cintorín, možno ani na pohreb blízkych.

Tak už nie sme celkom ani svedkami samotnej smrti, ktorá kedysi bola celkom bežnou súčasťou ľudského života, keďže sa umieralo v kruhu svojich drahých. Dnes je to už veľmi zriedkavé. Najviac ľudí umiera v nemocniciach, v starobincoch, často opustení od všetkých blízkych.

Keď vyslovujeme tieto myšlienky, nedá sa celkom hovoriť, že by sa téma smrti úplne vytratila z ľudského vedomia, nakoľko televízne obrazovky, ale aj rozhlasové či novinové správy neustále hovoria o rôznych tragédiách, či už prírodných alebo osobných, často o zločinoch, pri ktorých umierajú nevinní ľudia. Môžeme teda vnímať správy o smrti, o náhlej smrti. Ale veľakrát stačí len stlačiť gombík ovládača, či prejsť na inú stránku na internete, odložiť noviny... Zdroj informácií je „vypnutý“ a táto téma už ďalej nerezonuje v ľudskom srdci. Zvlášť, keď sa niektoré informácie či správy podávajú so značným politickým alebo komerčným podtónom. Síce nie každý to dokáže jednoznačne a vždy rozlíšiť, ale aj smrť sa zvykne zneužiť. Dokonca aj smrť blízkeho človeka. Ale keď absentuje pohľad na smrť ako na integrálnu súčasť života, ešte menej sa hovorí alebo už takmer nikdy sa nehovorí o príprave na smrť. Hovorí sa o dôstojnom prežívaní jesene života. Ale aj v tomto odporúčaní sa málo hovorí o tom, aby človek prežívajúci záver svojho života, sa zodpovedne pripravil aj na smrť, na zakončenie svojej pozemskej púte, zvlášť s výhľadom na večnosť. Ak sa aj spomenie téma večnosti, veľakrát sa do ľudského myslenia už vtisla predstava, že každý umierajúci automaticky vstupuje do neba. Ak by sme chceli použiť prirovnanie, tak by som povedal, že to napokon vyznieva takto: „každý, kto sa vie korčuľovať, ide automaticky do siene slávy NHL“. A pritom vieme veľmi dobre, že do „siene slávy“ sa dostávajú len tí najlepší. Hovorí teda o smrti, o príprave na smrť, otvárať tému vedomia smrti, napokon vplýva aj na kvalitu pozemského života. Smrť nie je strašiak, je to realita. Môžeme si pripomenúť často opakované slová sv. Jána Pavla II.: „Čas uteká, večnosť čaká.“ Ale kto sa zodpovedne otvára týmto slovám a myšlienkam, vezme vážne aj samotnú

prípravu na smrť, ako veľmi dôležitú súčasť osobného života. Ved' predsa sa ide pred večného Sudcu, a bude treba skladať účty. Ale ide sa aj pred milosrdného Sudcu, pred ktorého môžeme predstúpiť nie s prázdnyimi rukami, ale so skutkami milosrdenstva a s kajúcou prosbou o odpustenie všetkého, čo sme v živote spáchali alebo zanedbali ako konanie dobra. Preto sledovať život každého svätca, ale aj zodpovedne žijúceho človeka, rešpektujúceho prirodzené hodnoty, znamená vnímať i záver jeho života a viaceré kroky, ktoré koncu života toho-ktorého svätca predchádzali. Je dobre známe tvrdenie: „Aký život taká smrť; aká smrť, taká večnosť.“ A často sme pri modlitbe breviára na sviatky, spomienky niektorých svätých povzbudzovaní odporúčením: „Všímajte si, aký bol záver ich života...“ (porov. Hebr. 13, 7).

Inak to nemôže byť ani pri pohľade na život sv. Jozefa, aj keď znova len zopakujeme, že ako o jeho živote, tak aj o jeho smrti nevieme veľa, ale určitý obraz aj o jeho živote a smrti môžeme vydedukovať jednak zo opisov Nového zákona a tiež povýťahovať z tradície vtedajšieho obdobia a takto sa aspoň trochu zamyslieť nad tým, ako si (dá) vytvárať obraz posledných chvíľ sv. Jozefa pri odchode z tohto sveta. Aj o Jozefovi - v závere jeho života- by sme mohli predniesť slová: „Teraz prepustiš, Pane, svojho služobníka v pokoji podľa svojho slova, lebo moje oči uvideli spásu“ (Lk 2, 29 - 30). Sv. Jozef, ako sme povedali, zaberá v evanjeliách veľmi málo miesta, je veľmi stručne spomenutý. Ktosi to prirovnal k cigaretovému papieriku, z ktorého je ušľahaná jedna cigareta; že zmienky o Jozefovi by sa zmestili na tento papierik. O jeho narodení, o jeho živote veľa toho nevieme, ale ak chceme o ňom hovoriť, môžeme i musíme hovoriť len a jedine v súvislosti s Ježišom, pretože práve kvôli Ježišovi bol povolaný k životu, bolo mu dané poslanie a kvôli nemu vystúpil na scénu tohto sveta. A do konca sveta bude upriamovaná pozornosť na tohto vznešeného pestúna Pána Ježiša a ženícha Panny Márie. Ak chceme hovoriť o smrti svätého Jozefa - ako bolo spomenuté - musíme trochu vyjsť aj mimo opisov evanjelií a trochu sa oprieť o - buď nejaké záznamy, ale hlavne o tradíciu, ktorú prežíval židovský národ vo vtedajšej dobe aj v súvislosti s umieraním človeka a s jeho pohrebom.

Nevieme nič o okolnostiach smrti sv. Jozefa, ale autori, ktorí sa zapodieávajú touto témou, zhodujú sa v tom, že Jozef zomrel ešte skôr, ako Ježiš začal svoje verejné účinkovanie. Keď stavec Simeon prorokoval pri obetovaní Ježiša v chráme (porov. Lk 2, 33-35), jeho Matke Márii povedal, že jej srdce prenikne meč bolesti. Nespomenul aj prítomného Jozefa, nespomenul túto bolesť, ktorá by sa dotkla aj jeho srdca a prenikla ho v plnosti. Ale podľa poznania, že dvaja v manželstve sa stávajú jedným telom, vieme, že Simeonovo proroctvo sa iste vzťahovalo aj na Jozefa. Aj keď sa Jozef nedožil Ježišovho utrpenia, mučenia a hroznej smrti na kríži, predsa len môžeme vysloviť tvrdenie, že pri dennej starostlivosti o Ježiša a Máriu a zvlášť vo chvíľach, ktoré mali nasledovať po štyroch známých snoch, Jozef musel precítiť vo svojom srdci značnú bolesť z obáv o Máriu a Ježiša. Jemu, ako starostlivému otcovi - ktorým pre Ježiša podľa židovského zákona bol - a ochrancovi svojej rodiny nebolo jedno, ako v týchto chvíľach ochráni svoju manželku a zverené dieťa. Teda mohli by sme zostať pri tvrdení, že aj Jozefovo srdce bolo preniknuté mečom bolesti, obáv, možno aj strachu. Ale z týchto obáv a strachu sa ešte viac zrodila otvorenosť a pohotovosť na plnenie Božieho plánu. Že Jozef zomrel ešte skôr ako Ježiš začal verejne účinkovať, ďalej môžeme usudzovať aj podľa udalosti v Kane Galilejskej, keď je prítomná na svadbe Panna Mária, ale Jozef

sa už nespomína. Ale Jozefov „tieň“ na Ježišovi sa nesie neustále možno aj na základe častého oslovenia a označovania Ježiša ako syna tesára. Je dosť možné, že Jozef zomrel krátko pred Ježišovým verejným vystúpením, pred začiatkom jeho verejnej činnosti. Teda dá sa predpokladať, že Jozefova prítomnosť v čase, keď Ježiš učil už absentovala a v rámci Božieho plánu môžeme vysloviť azda mienku, že Boh to zariadil tak, že keď Ježiš začal hovoriť o nebeskom Otcovi, aby medzi učeníkmi a všetkými poslucháčmi nedochádzalo k mylnej predstave či pochybnosti o kom to vlastne Ježiš hovorí?! Hovorí o Jozefovi, ktorého všetci považovali za Ježišovho otca? Ťažko by pochopili, že Ježiš hovorí o nebeskom Otcovi.

Zamýšľame sa tiež, asi koľko rokov mohol mať sv. Jozef, keď odchádzal z tohto sveta do večnosti? Niektoré apokryfné pramene uvádzajú, že mohol mať cez 100 rokov, dokonca sa niekde uvádza ako presné číslo - 111 rokov. Ale biblické vyjadrenie, ktoré používa takéto vysoké čísla, veľakrát chce skrze nevyjadriť, že šlo o požehnaného človeka, o človeka, ktorý plnil Boží plán. Teda ak by sme sa niekde stretli, s takto vysokým číslom, ktoré by označovalo Jozefov vek pri jeho smrti, majme na pamäti, že ide o zvýraznenie jeho požehnaného života. Ak chceme hovoriť o reálnom čísle, môžeme predpokladať vek Jozefovho života na tejto zemi medzi 50 - 55 rokov života, nanajvýš možno 60 rokov. Kludne sa mohlo stať, že Jozef, keď sa raz vrátil zo svojej dielne, prejdúc prah dverí, náhle oslabil, opúšťali ho sily..., mohol sa aj sťažovať na bolesť, slabosťou mu mohla klesať hlava... Mária s Ježišom boli isto znepokojení, keď ho videli takto - trpiaceho, uboleného, či oslabeného. Jozef vedel, že prišla jeho hodina, keď sa má rozlúčiť s týmto svetom. Jozef bol človek, ktorý celý život túžil plniť jedine Boží plán, Božiu vôľu. Preto, tak ako po celý život, aj v tejto chvíli, keď cítil, že sa blíži hodina jeho odchodu z tohto sveta, neprotestoval. Považoval túto chvíľu za najvhodnejšiu, lebo Boh ju vybral. Boh stanovil, že v tomto čase je pre neho tá najvhodnejšia chvíľa na odchod z tohto sveta. Preto sa Jozef aj teraz odovzdáva celou svojou bytosťou do Božích rúk. Prijal svoju chorobu, slabosť, odchádzanie z tohto sveta. Tak ako aj predtým, vždy a všade a za všetkých okolností prijímal všetko to, čo od neho očakával Boh. Pozeral sa priamo, obrazne povedané, „do očí Božej vôle“, poslovi smrti. Ako silne veriaci, sám sebe hovoril, že keď Boh je Pánom celého života, a keď on rozhoduje o chvíli počatia, tak on rozhoduje aj o chvíli smrti. Preto aj túto chvíľu prijímal v najvyššom stupni odovzdanosti plnenia vôle Božej. Bol si vedomý toho, že jeho misia sa na tejto zemi končí. Iste si robil spytovanie svedomia, či všetko, čo Boh od neho chcel aj dobre vyplniť? Či sa o vtelené Božie Slovo Ježiša a jeho Matku aj dostatočne staral, aby ich ochránil? Nemohol im zabezpečiť bohatstvo, ani nadbytok. Ale s Božou pomocou im dal všetko, čo bolo potrebné pre ich život a všetko im to dával s láskou. Videl, že jeho „učení“, ak by sme takto mohli nazvať Ježiša, ho už ako tesárskeho majstra dávno prevýšil a už viac nepotreboval jeho vedenie a rady. Bol dostatočne zručný, aby mohol pracovať sám, aj bez Jozefa. Vnímal, že jeho blízkosť po Ježišomvom boku sa stáva už nepotrebnou a možno by táto blízkosť už mohla byť skôr na obtiaž.

Keď Jozef uvažoval týmto ľudským spôsobom, dívajúc sa na Ježiša a na mnohé tajomstvá, ktoré boli spojené s jeho životom, možno sa pýtame či sme prekvapení alebo aj vyslovíme tvrdenie, že Jozef nikdy nekládol Ježišovi otázku typu: „Kedy už konečne začneš tvoje verejné účinkovanie?“ Kedy začne jeho otvorená misia, pre ktorú prišiel na

túto zem? Skôr by sme mohli povedať, že Jozef, ktorý bol veľakrát dotknutý tajomstvom Ježišovho života, bol iste veľmi prekvapený, ako je to možné, že Ježiš žije takýmto obyčajným, nenápadným životom. Či sa možno aj akoby úplne „stratil“, v jeho dielni? Možno sa až opovážlivo pýtame, dívajúc sa znova na Boží plán: To bol naozaj Boží plán? Nezabudol Boh na Ježišovu misiu, na jeho poslanie? Bol si sv. Jozef vedomý toho, že takýto stav nebude trvať večne, že jednoducho musí prísť deň, keď sa Ježiš ukáže tomuto svetu ako ten, ktorý je poslaný od Boha? Mohli by sme povedať, že Jozef chvíľu svojho odchodu zo sveta považoval akoby za rozhodujúci moment jeho odídenia z Ježišovej blízkosti, aby Ježiš mohol vyrásť. Keď neskôr konštatoval sv. Ján Krstiteľ: „On musí rásť a mňa musí ubúdať“ (Jn 3,30), akoby Jozef chcel povedať: „Ježišova misia začne po mojom odchode.“ Parafrazujúc Simeonove slová, možno sa aj modlil vlastnými slovami: „Teraz, ó Vládca, mne, svojmu sluhovi dovoľuješ odísť v tvojom pokoji. Nespoznal som v plnosti zverené tajomstvo. Nič som nemal pre seba, nič som nechcel užívať len na vlastné obohatenie. Nespochybňoval som tvoju vôľu. Moje oči neuvideli v plnosti tvoju spásu, ktorú si prisľúbil svetu. Mesiáša som poznal len zo strany poníženia a námah. Až do tejto chvíle sa Ježiš nezapodieval ničím iným, ako len tým istým, čím aj ja - hobl'ovaním dosiek. Nezačal ešte svoju misiu Vykupiteľa všetkých ľudí a svetla národov. Ale to nie je moja záležitosť. Videl som dost, aby som mohol spievať, tak ako kedysi Mária svoj magnificat. Magnificat, ktorý som sa naučil od nej. Bol som rozsievateľom, a v tejto chvíli mi stačí vedomie, že sa už blíži čas žatvy a bude lepšie, ak pri tejto žatve už nebudem. Vtedy ľudia ľahšie pochopia, že Ježiš nemá otca podľa poriadku tela.“

Všetky tieto myšlienky zostávali a zostanú tajomstvom Jozefovho srdca. Nikdy neboli vyjavené, môžeme ich len predpokladať. Bol zvyknutý mlčať. A ak niečo povedal, čo máme zachytené v jeho postojoch a činoch, bol to takmer vždy súhlas vyslovený Bohu. Vo chvíli, keď bol tvárou - tvár smrti, nepovažoval za nejako veľmi dôležité prerušiť mlčanie, ale v tichu a pokore prijíma aj toto rozhodnutie Pána života a smrti, lebo vie, že sa plní jeho vôľa. Možno si zapamätať slová sv. Františka Saleského, ktoré vložil do Jozefových úst: „Ó, moje dieťa“, povedal, obrátiac sa na Ježiša, „ako nebeský Otec položil tvoje telo do mojich rúk, keď si prišiel na svet, teraz, v dni môjho odchádzania z tohto sveta, ja skladám svojho ducha do tvojich rúk.“ Bez kriku, bez sťažovania sa, bez diktovania testamentu, Jozef čakal na smrť. Mal pri sebe „Žriedlo všetkých milostí“, ako aj „Prostrednicu milostí“, ktorí kľáčali pri jeho smrteľnej posteli, pripravení preukázať mu akúkoľvek ostatnú službu. Otec Jozef A. Patrignami (†1733) vo svojom známom diele o Jozefovi opísal jeho smrť takto: „Jozef mal si pri svojej smrteľnej posteli Ježiša a Máriu, ktorí sa o teba starali, presne tak ako ty si sa staral o nich počas celého života. Dávali ti piť a robili všetko, čo vo svojej skromnosti mohli urobiť, aby zmiernili tvoje utrpenie. Ježiš ťa posilňoval slovami o večnom živote a Mária zmierňovala tvoju bolesť najjemnejšími gestami, aké len dokázala a bola schopná prejavíť. Koľkokrát Ježiš svojou rukou podoprel Jozefovu padajúcu hlavu. Koľkokrát Mária utierala pot z jeho blednúceho čela. Ach, akože si nemal umrieť v láske, vidiac, že v tvojej agónii ťa sám Boh drží za ruku a sama Matka Božia ti prináša potechu?“

✠ Mons. Stanislav Stolárik
rožňavský biskup

Článok uverejnený v časopise Duchovný pastier č. 9/2021

Použitá literatúra:

CALLOWAY, D., H.: *Zasvätenie sa svätému Jozefovi*. Zachej.sk, 2021.

CRESPI, O., NEGRI, F.: *Józef, człowiek, który prowadzi do Boga*. Częstochowa, Święty Paweł, 2017.

GASNIER, M.: *Józef milczący*, Poznań, Flos carmeli, 2013.

HRABOVECKÝ, P; BARTEK, F. (ed): *Jozef 2,1*. Bratislava, Postoj media s.r.o., 2021.

MARTINEZ, R., L.: *Józef słuchający*. Poznań, Flos carmeli, 2014.

PIGULA, J. (ed): *Žit' ako Jozef*, Bratislava, Postoj media s.r.o., 2021.

PELANOWSKI, A.: *Dom Józefa*. Częstochowa, Wydawnictwo Paulinum, 2017.

SILVA, M., F.: *Bóg wie lepiej*. Kraków, Wydawnictwo AA, 2018.

Święty Józef, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa, 2017.